

Hearing children of deaf parents and the brokering role: reflection on gender roles

Anja Žujović¹ Katarina Mašić² Dajana Erceg³

EXTENDED ABSTRACT

Hearing children of deaf parents represent a relatively invisible minority in society. Often bilingual and bicultural, using both spoken and sign language, they frequently take on a brokering role, yet they are often insufficiently recognized and supported. It appears that girls tend to assume this role more often, indicating a potential gendered pattern in this practice. The problem addressed in this study lies in the insufficient exploration of the gender perspective in the domain of hearing children of deaf parents acting as language brokers. The aim is to illuminate how child language brokering by children of deaf adults contributes to the preservation, reproduction, and potential transformation of stereotypical gender roles. This aim is achieved through literature analysis in this field, including content from transcripts and their interpretations provided by authors, in research focusing on the experiences of hearing children of deaf parents and their brokering role. These are supplemented by findings from studies on Latino immigrant families that address gender aspects. Key findings indicate that the brokering role is perceived as more feminine, linked to caregiving and orientation towards others, and influenced by the expressive nature of sign language and deaf culture. The stigma associated with deafness may color this position with a subordinate status, distancing it from conventionally understood masculinity. Because of the above, boys may avoid this role as it conflicts with their gender role. The potential experience and expression of shame in this situation may further reinforce avoidance of these activities. On the other hand, girls may show a higher willingness and the potential sense of duty to perform it, as it aligns more with their gender role. Finally, recognizing and supporting children in these roles can foster transformation of stereotypical gender roles, reducing negative effects and reconceptualizing the role to include benefits such

¹*Institute of Social Sciences, Belgrade, Serbia*

²*Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia*

³*Elementary School "Jovan Dučić", Petrovaradin, Serbia*

Correspondence:

Anja Žujović, Institute of Social Sciences, Centre for Political Research and Public Opinion, Belgrade, Kraljice Natalije 45, 11000 Belgrade, Serbia

Email:

azujuovic@idn.org.rs

as responsibility, decisiveness, and independence, traits often associated with masculinity. Reframing like this could help girls in this role move beyond traditional gender norms while making it more approachable for boys, offering opportunities for both to practice behaviors outside conventional roles.

KEYWORDS

child language brokering, gender roles, hearing children of deaf adults, CODA, sign language

Čujuća deca gluvih roditelja i uloga posrednika: perspektiva rodni uloga

SAŽETAK

Čujuća deca gluvih roditelja su često bilingvalna i bikulturalna, koriste govorni i znakovni jezik, te neretko preuzimaju ulogu jezičkog posrednika. Istraživanja ukazuju da devojčice češće zauzimaju ovu ulogu, dok je rodna dimenzija te prakse i dalje nedovoljno istražena. Cilj ovog rada je da se osvetli kako posredovanje doprinosi očuvanju, reprodukciji, ali i mogućoj transformaciji rodni stereotipa. Analizirani su transkripti i autorske interpretacije iz studija koje se bave iskustvima čujuće dece gluvih roditelja, dopunjene nalazima iz istraživanja latino imigrantskih porodica koja se fokusiraju na rodne aspekte. Nalazi se da se uloga posrednika često koncipira kao tradicionalno feminina, povezana sa brigom, orijentacijom na druge i ekspresivnošću, karakterističnom za znakovni jezik. Stigma vezana za gluvoću može dodatno doprineti percepciji ove uloge kao podređene, što je udaljava od konvencionalno maskuline slike. Kako više odstupa od rodne uloge dečaka, oni je mogu izbegavati, gde sram može imati važnu ulogu u tome. Devojčice je mogu spremnije prihvatiti, ponekad možda i iz osećaja dužnosti. Prepoznavanjem i podrškom ovoj ulozi, moguće je dopuniti njeno značenje osobinama poput odgovornosti, samostalnosti i odlučnosti, čime se otvara prostor za prevazilaženje tradicionalni rodni normi.

KLJUČNE REČI

jezičko posredovanje dece, rodne uloge, čujuća deca gluvih roditelja, CODA, znakovni jezik

1 UVOD

Jezičko posredovanje dece (engl. *child language brokering*) se odnosi na dvojezičnu decu i adolescente, koji sprovode aktivnosti tumačenja i prevođenja, bez formalne obuke i nadoknade za to (Antonini 2015a; 2015b). Tema dečijeg jezičkog posredovanja dugo nije bila prepoznata u širem društvenom sistemu, i tek u skorije vreme postaje vidljivija (Hall i Guéry 2010). Međutim, i dalje je slabo razvijena, uključujući nedostatak dubljeg adresiranja rodne perspektive i posredovanja čujuće dece gluvih roditelja (Antonini 2015; Napier 2021). Da bi se lakše razumeo kontekst čujuće dece gluvih roditelja, kojem ćemo se posvetiti u ovom radu, kratko ćemo se osvrnuti na perspektive koje se koriste prilikom koncipiranja gluvoće.

Široko gledano, možemo naići na perspektive koje se tiču više medicinskog modela i one koje se više oslanjaju na socijalne i kulturne modele (npr. Glickman i Hall 2018; Grujić 2017; Leigh i dr. 2022; Mitchell 2017). U okviru medicinskog modela, gluvoća se pretežno vidi kao audiološki deficit, a fokus je na aspektima koje bi takvo stanje mogle da poprave (Grujić 2017; Leigh i dr. 2022; Mitchell 2017). Često je praćeno i podsticanjem gluvih osoba da što bolje čitaju sa usana i koriste govorni jezik (Leigh i dr. 2022). Sa druge strane, u okviru perspektiva više kulturne orijentacije, gluvoća se ne vidi kao nedostatak koji bi trebalo tretirati, niti sažaljevati (Glickman i Gulati 2008). Štaviše, u ovim okvirima se nalazi termin *Gluvi*,¹ koji je pozitivne konotacije i koristi se da referiše ka gluvim

osobama koje dele jezik i kulturu, te ponos zbog pripadnosti takvoj zajednici (Leigh i dr. 2022). U okviru toga, znakovni jezik se smatra prirodnim jezikom i izrazom gluvih osoba (Dimić, Polovina i Kašić 2009; Leigh i dr. 2022) i važnim obeležjem ove zajednice (Grujić 2017). Grujić (2017) smatra da kulturni aspekt ove zajednice nije prepoznat na odgovarajući način u društvu, te da se gluve osobe često mogu percipirati kao osobe nižeg statusa, velikim delom usled komunikacijskih barijera i drugačijeg načina komunikacije. U skladu sa tim, socijalna perspektiva se fokusira na barijere koje mogu otežavati participaciju u zajednici (Mitchell 2017).

U ovom radu se nijedan pristup ne smatra inherentno lošim, ali može imati štetne posledice ako perspektiva ne odgovara fenomenu kojem se pristupa, odnosno ako ne uvažava stavove i doživljaje onih čija iskustva pokušavamo da razumemo. Iako bi medicinski model bio adekvatan odgovor za neke gluve osobe, propustio bi važne aspekte onih koji se identifikuju kao kulturno gluvi. Obrnuto, kulturni model možda ne bi bio adekvatan za osobe koje gluvoću vide kao nedostatak, ne žele da uče i služe se znakovnim jezikom, te vrednuju intervencije kojima to mogu popraviti (npr. osobe koje celog života čuju i izgubile su sluh u starosti).

Sve navedeno je važno, jer način na koji pristupamo gluvoći, ima značajne posledice, ne samo za gluve osobe, već i za ljude u njihovom bliskom okruženju. Kada kulturno gluvi roditelji imaju decu koja čuju, ta deca su često dvojezična i bikulturna (Napier 2017). Ako se u tom slučaju zanemare sociokulturni aspekti, to može da se odrazi i na to u kojoj meri će ova deca biti prepoznata od strane šireg društva kao takva (Bishop i Hicks 2005).

¹ Napomena: Radi jasnoće će se koristiti samo malo slovo *g*, kako navedena razlika nije primarni fokus ovog rada, te nije posebno opisana. U radu se govori o osobama koje koriste znakovni jezik i dele opisane kulturne vrednosti.

1.1 JEZIČKO POSREDOVANJE DECE I ČUJUĆA DECA GLUVIH RODITELJA

Porodice sa čujućom decom i gluvim roditeljima predstavljaju relativno nevidljivu manjinu unutar šireg društvenog sistema (Bishop i Hicks 2005; Heffernan i Nixon 2023), a nalazi se da većinski procenat gluvih roditelja ima decu koja čuju (Bishop i Hicks 2005; Hadjikakou i dr. 2009; Napier 2017; Singleton i Title 2000). Čujuća deca gluvih roditelja mogu da pripadaju kulturi gluvih osoba po svemu, osim po kriterijumu nedostatka sluha, te da imaju iskustva i veštine iz oba sveta, ali i doživljaj da ne pripadaju u potpunosti nijednom (Lane, Hoffmeister i Bahan 1996; Moroe i De Andrade 2018a). Usled takve pozicije, ona su sposobna da budu most između ova dva konteksta i neretko se nalaze u ulozi posrednika. Nalazi se kako se aktivnost posredovanja dešava veoma često i da je sastavni deo svakodnevnice u ovim porodicama (Napier 2021), od odlaska do prodavnice i javljanja na telefon, do različitih administrativnih i zdravstvenih pitanja (Klimentová, Dočekal i Hynková 2017). Stres povezan sa jezičkim posredovanjem može postati preplavljujući ako deca ne dobijaju dodatnu podršku od onih koji očekuju od njih da posreduju (Love i Buriel 2007), a ova deca često ne dobijaju dodatan vid podrške (Klimentová, Dočekal i Hynková 2017). Dešava se i da različiti stručnjaci (npr. nastavnici, lekari), sa kojima ove porodice dolaze u susret, imaju ograničeno znanje o izazovima sa kojima se ove porodice suočavaju (Heffernan i Nixon 2023) i mogu podrazumevati da će deca preuzeti ulogu posrednika (Gee i dr. 2022).

Učestalost ovakvih konteksta može zavisiti od pristupa država neprofesionalnom prevođenju i tumačenju, kao

i dostupnosti profesionalnih tumača. Neke zemlje (npr. Australija i Kalifornija) strogo zabranjuju neprofesionalno tumačenje i prevođenje, pogotovo u formalnim kontekstima poput prava i zdravstva (Antonini 2015a). Međutim, mnogo je onih koje tolerišu takve aktivnosti i nemaju sistemski uređena rešenja² (Antonini 2015a). Kada je reč o Srbiji, tu ne postoji formalno obrazovanje za tumača znakovnog jezika (Raicevic Bajic i dr. 2021), ni zvanično prepoznavanje profesije. Procene govore da postoji približno 10 000 korisnika znakovnog jezika u Srbiji (Lindsay 2016), a da se profesijom tumača najčešće bave deca gluvih roditelja (Raičević Bajić i Nikolić 2022). Broj profesionalnih tumača je nepoznat, ali se smatra da je nedovoljan u odnosu na potrebe gluvih osoba³.

Ova tema postaje još relevantnija imajući u vidu nalaze koji ukazuju da obično postoji dete koje se češće određuje za ove aktivnosti (Napier 2021; Orellana 2009; Preston 1996), te možda može doživljavati nesrazmerno opterećenje u poređenju sa braćom i sestrama. Neki autori to povezuju sa rodom i redosledom rođenja, gde najstarije dete često preuzima tu ulogu (Orellana 2009; Preston 1996), osim kada je u pitanju dečak, gde ispitanici u istraživanju⁴ često opisuju prebacivanje te uloge sestrama (Preston 1996). U svetlu toga, može se primetiti tendencija da devojčice češće

² Na primer, Italija i druge države južne i istočne Evrope se navode kao države u kojima imigranti i stranci često moraju da komuniciraju pomoću neprofesionalnih jezičkih posrednika (Antonini 2010).

³ Napomena: Procena je data na osnovu iskustva jedne od koautorki rada, koja je i sudski tumač za srpski znakovni jezik.

⁴ Napomena: Odnosi se na učesnike istraživanja u Prestonovom istraživanju (Preston 1996), čiji uzorak čine odrasla čujuća deca gluvih roditelja, odnosno 150 osoba, starosti od 18 do 79 godina.

budu uključene u takve aktivnosti (npr. Buriel i dr. 1998; Moroe i De Andrade 2018b; Napier 2021⁵; Valenzuela 1999; Weisskirch 2005). Neki autori interpretiraju višu zastupljenost ženske dece kao odraz toga što se jezičko posredovanje dece može smatrati vidom neplaćenog reproduktivnog rada (Romero-Moreno i Vargas-Urpí 2021). Slično tome, neki autori opisuju jezičko posredovanje dece i kao oblik brige koji olakšava drugoj osobi izražavanje misli (García-Sánchez 2018).

Pitanje roda je veoma zapostavljeno u domenu posredovanja čujuće dece gluvih roditelja, imajući u vidu da je i sama oblast manje istražena u odnosu na posredovanje dece iz imigrantskih porodica (Antonini 2015b). Preston (1996) objašnjava kako je vrlo moguće da rodne razlike u oblasti jezičkog posredovanja čujuće dece gluvih roditelja, odražavaju širi kontekst obrazaca socijalizacije.

Shodno tome, ljudi mogu da izvede zaključke o tipičnim osobinama muškaraca i žena na osnovu posmatranja ustaljenih ponašanja i podele rada koja je zastupljena u tom društvu. Čak i ako se danas prepoznaje da žene imaju svoju ulogu u porodičnim finansijama, one su i dalje najviše zastupljene u poljima koja se bave edukacijom, brigom i negom. Takva uverenja o rodnom ulogama dalje mogu da podstiču socijalizaciju dečaka i devojčica u smeru koji razvija veštine i karakteristike koje odražavaju tu podelu (Wood i Eagly 2012). Tradicionalno se muškarci mogu videti kao oni koji su zaduženi da finansijski obezbeđuju porodicu, dok žene preuzimaju ulogu nekoga ko brine

(Wood i Eagly 2002; Wood i Eagly 2012). Dece mogu i pasivno usvajati ponašanja posmatranjem drugih u svom okruženju, tražeći potvrdu o prihvatljivosti ponašanja koja usvoje (Dodgers, Cordoba i Coe 2023). I žene, i muškarci mogu biti socijalizovani tako da usvajaju drugačije kulturne norme kada je reč o prigodnim emocijama za rodnu ulogu (Chaplin, Cole i Zahn-Waxler 2005).

1.2 ISTRAŽIVAČKI PROBLEM, CILJ I PITANJA

Sve navedeno nas dovodi do osnovnog problema ovog rada, a tiče se nedovoljno istražene oblasti posredničke uloge koju čujuća deca gluvih roditelja neretko zauzimaju, i rodno obojenih očekivanja i iskustava koja prate njeno preuzimanje. Cilj ovog rada je da, pomoću prizme rodne perspektive prepozna kako aktivnost jezičkog posredovanja čujuće dece gluvih roditelja može doprineti očuvanju i reprodukciji, ali i promeni, stereotipnih rodni uloga, normi i ograničenja.

Takva analiza je poslužila kao sredstvo za postavljanje pretpostavke o suptilnim načinima putem kojih posrednička uloga može poprimiti rodnu dimenziju, čak i kada eksplicitno nije tako označena. Razumevanje tih procesa nije značajno samo za teorijsko dopunjavanje oblasti, već i za oblikovanje rodno osetljivih politika podrške. Opšti okvir ove analize, kada se radi o gluvoći, je sociokulturni, a detinjstvo se shvata kao društveno-istorijski konstruisan pojam⁶.

Cilj se ostvaruje kritičkom analizom dostupne literature, a istraživanje je vođeno sledećim pitanjima:

⁵ Napomena: Podaci na kojima autorka (Napier 2021) zasniva svoje nalaze se baziraju na različitim uzorcima u okviru knjige *Sign language brokering in Deaf-hearing families*. Uzorak u ovom slučaju čini 240 posrednika za gluve roditelje, od kojih su 77.5% ispitanice (166 čujućih i 20 gluvih osoba) i 22.5% ispitanici (48 čujućih i 6 gluvih osoba).

⁶ Napomena: U skladu sa tim, i posredničke prakse čujuće dece gluvih roditelja se više vide kao oblik adaptacije i specifičan način funkcionisanja, koji ne mora inherentno biti shvaćen kao patološki, niti kao odstupanje od poželjnih normi.

1. Koja značenja se pripisuju ulozi jezičkog posrednika čujuće dece gluvih roditelja, a mogu doprinosti da devojčice budu viđene kao pogodnije za tu ulogu?
2. Koji procesi mogu objasniti ulogu čujuće dece gluvih roditelja u relaciji jezičkog posredovanja i održavanja stereotipnih rodni uloga i normi?
3. Koji je potencijal jezičkog posredovanja čujuće dece gluvih da preispita i transformiše postojeće rodne norme i okvire?

2 CENTRALNA ANALIZA

U narednom odeljku će biti prikazani nalazi istraživanja koji se baziraju na iskustvima čujuće dece gluvih roditelja, dopunjujući ih sa nalazima u oblasti jezičkog posredovanja dece u imigrantskim porodicama. Iako postoji određen stepen opštih sličnosti ova dva konteksta, postoje i neke razlike, koje će ukratko biti navedene. Tumačenje i prevod, u kontekstu upotrebe znakovnog i govornog jezika, spada u bimodalni bilingvalizam. Odnosno, iziskuje vladanje i korišćenje jezika iz dva različita modaliteta, vizuelnog i auditivnog (Šešum i Šestić 2025), a smatra se kognitivno napornijim za onog ko ga sprovodi (Padden 2000 prema Napier i Leeson 2015). Drugo, uključujući veći broj ispitanika u istraživanje⁷, nalazi se da deca gluvih roditelja mnogo ranije stupaju u aktivnosti posredovanja, sa najvećim procentom njih koji navode uzrast od 4 do 5 godina (Napier 2021). Zarad poređenja, procena prosečnog uzrasta dece

imigrantskih porodica je između 8 i 12 godina (Napier 2021).

Kako je literatura u ovoj oblasti iskustava čujuće dece gluvih roditelja oskudnija, nalazi bazirani na imigrantskim porodicama će biti korišćeni zarad sticanja šire slike, a fokus u analizi i diskusiji će biti dat kontekstu porodica dece sa gluvim roditeljima. Ključni kriterijum za uključivanje istraživanja u centralnu analizu je bavljenje temom čujuće dece gluvih roditelja⁸, te radovi sa gluvom decom⁹ nisu uključeni, bilo da su u ulozi posrednika ili ne. Radovi se moraju baviti temom jezičkog posredovanja na znakovnom jeziku¹⁰, a kako sam cilj uključuje osvrt na ne toliko vidljive obrasce u vezi rodne dimenzije prakse, izostanak eksplicitnog bavljenja rodom nije bio eliminacioni kriterijum. Insistiranje na tome bi značajno suzilo već ograničen obim literature i onemogućilo širu analizu. Nalazi su gledani kroz prizmu rodne perspektive, dovodeći ih u vezu sa stereotipnim rodnim ulogama, normama i očekivanjima.

Analizirani su dostupni podaci iz sadržaja transkripata kvalitativnih istraživanja, rezultata kvantitativnih istraživanja, kao i iz interpretacija koje nude autori. Pretraga je sprovedena u okviru *Google*

⁸ Napomena: Rad koji se bavi specifičnim kontekstom čujuće dece gluvih roditelja koji su emigrirali u drugu državu nije razmatran, usled procene da kompleksnost ukrštanja dva konteksta u kojima se često odvija dečije jezičko posredovanje, prevazilazi domete ovog rada (videti Pacheco 2024).

⁹ Napomena: Izuzetak su istraživanja o kojima izlaže autorka Napier (2021) u knjizi *Sign language brokering in Deaf-hearing families*, u kojima su primarno čujuće osobe, koje su odrastale koristeći znakovni jezik sa gluvim roditeljima, ali su uključene i neke gluve osobe koje su odrastale na takav način.

¹⁰ Napomena: Rad nije uključen u analizu zbog izostanka fokusa na posredničku ulogu, iako se navode neki aspekti koji bi mogli da se uklape u opšti okvir teme, poput stavova koji uključuju i procenu kulturnih aspekata (videti Mand i dr. 2009)

⁷ Napomena: Nalazi su bazirani na odgovorima 198 odraslih učesnika, koji izveštavaju kada su počeli sa posredovanjem na znakovnom jeziku za gluve roditelje.

Scholar pretraživača, pomoću kombinacije termina: *children of deaf adults, CODA, hearing children of deaf adults, gender, child language brokering, broker*. Literatura o jezičkom posredovanju u imigrantskim porodicama je uključena selektivno, iako sa tendencijom da bude obuhvatna u domenu latino imigrantskih porodica i rodne perspektive. Latino imigrantske porodice mogu biti slične kulturi gluhih osoba, gde se kultura gluhih osoba može smatrati više odrazom kolektivismu nego individualizmu (Ladd 2003¹¹).

2.1 KONCIPIRANJE ULOGE POSREDNIKA I USKLAĐENOST SA ULOKOM DEVOJČICE

Istraživanja u kontekstu imigrantskih porodica ukazuju na tendenciju da devojčice češće budu uključene u aktivnosti posredovanja, te da imaju pozitivnija osećanja u vezi sa tom ulogom (Buriel i dr. 1998; Love i Buriel 2007; Orellana 2009; Valenzuela 1999), poput višeg zadovoljstva sobom dok prevode za druge (Weisskirch 2005). Kada je reč o dečaci-ma, nalazi se da oni koji prevode u širem spektru okolnosti, pokazuju i viši nivo depresivnosti (Buriel, Love i De Ment 2006). To nas uvodi u pitanje, kako se ova uloga koncipira, te se devojčice mogu videti kao prigodnije za nju?

Neki autori to dovode u vezu sa viđenjem rodni-h uloga u latino imigrantskim porodicama (Buriel, Love i De Ment 2006; Love i Buriel 2007). Na primer, traženje dodatnih pojašnjenja, poput nerazumevanja nekog aspekta dominantne kulture, može se videti kao ponižavajuće za dečake, a dečaci se obeshrabrivati da to rade (Love i Buriel 2007). Dodatno,

dečaci su često privilegovani, te imaju više slobode da provode vreme van kuće, dok se od devojčica očekuje da više vremena provode sa porodicom, da pomažu roditeljima i imaju više porodičnih obaveza (Love i Buriel 2007). Mogli bismo reći da se tako posrednička uloga vidi kao pozicija nekog ko više brine o roditeljima i kao nešto što se vezuje više za privatni domen i obaveze oko domaćinstva. Osim što je posrednička praksa na taj način više usklađena sa tradicionalnim viđenjem žene, devojčice na ovaj način mogu biti i fizički dostupnije za tu ulogu od svoje braće.

Postoje istraživanja koja i ne nalaze rodne razlike u obimu posredovanja, a autori nude potencijalni razlog za to, u vidu uzrasta dece (Love i Buriel 2007). Učesnici u tom istraživanju su bili mlađeg uzrasta, te su možda imali manje slobode van kuće i bili podjednako dostupni za tu ulogu. U tom kontekstu, Orellana (Orellana 2009) napominje da rodno obojeni obrasci mogu postajati izraženiji tokom adolescencije, usled različitih ograničenja za dečake i devojčice, koji se tiču aspekta izvan doma. Pored nalaza koji ukazuju na odsustvo rodni-h razlika u učestalosti posredovanja, postoje i istraživanja u kojima dečaci izveštavaju o češćem posredovanju za roditelje (Weisskirch 2007), te i da očevi mogu nekad smatrati ovu ulogu neprikladnom za ćerke (Morales, Yakushko i Castro 2012). Mogli bismo takve nalaze koncipirati pomoću objašnjenja koje autori nude za takav stav očeva. U latino imigrantskim porodicama, očevi se mogu posmatrati kao donosioci odluka, dok se ćerkama dodeljuju potčinjenije uloge (Morales, Yakushko i Castro 2012). Pretpostavljamo da percepcija očeva da su zavisniji od ćerki, naročito u situacijama koje zahtevaju donošenje odluka, može biti značajan izvor frustracije, jer krši rodne

¹¹ Napomena: Autor (Ladd 2003) govori o kolektivističkoj orijentaciji zajednice kulturno gluhih osoba, bez poređenja sa latino imigrantskim porodicama.

norme i porodične relacije. To ide u prilog tome da smeštanje posredničke uloge više u domen brige i nege čini devojčice pogodnijim za to, dok se smeštanjem u domen nezavisnijih i dominantnijih uloga, približava slici koja nije toliko u skladu sa percepcijom devojčice i žene. U skladu sa tim, u uzorku u kom se beleži veća učestalost dečaka u posredovanju za roditelje, devojčice izveštavaju o višem stepenu problematičnih odnosa u porodici (Weisskirch 2007).

Drugo, zanima nas kako najčešće karakteristike posrednika, koje se ne tiču eksplicitno roda, mogu doprineti objašnjenju toga da se devojčice i dalje vide prigodnije za tu ulogu, iako to nije nužno označeno kao takvo. Neke od karakteristika posrednika uključuju više samopouzdanje, dobrodušnost (engl. *good-natured*), prijateljsku nastrojenost i druželjubivost, kao i veštine aktivnog slušanja i kapaciteta za ekspresivno izražavanje emocija i doživljaja (Morales i Hanson 2005; Preston 1996; Valdés, Chávez i Angelelli 2003). To sve može ići u prilog tome da se ova uloga koncipira kao ona u kojoj je značajno biti prosocijalno nastrojen i više percipiran kao neugrožavajući za druge. Možemo pretpostaviti da negovanje harmoničnih odnosa i usmerenosti na odnose sa drugima, jesu važne odlike koje mogu služiti kao kriterijum za procenu ko bi bio pogodniji za tu ulogu. Usklađenost sa stereotipnim viđenjem ženske uloge, može stoga činiti devojčice pogodnijim u tom smislu. U prilog tom navodu, meta-analiza dokumentuje da se žene i adolescentkinje značajno više osmehuju (engl. *smile*) (LaFrance, Hecht i Paluck 2003), da pokazuju više pozitivnih emocija od dečaka, a manje ljutnje (Chaplin i Aldao 2013). Kod žena je primećeno češće klimanje glavom tokom interakcije, što se može tumačiti kao znak aktivnog praćenja sagovornika

(LaFrance i Ickes 1981). Emocije se same po sebi snažno vezuju za femininost, odnosno veruje se da žene izražavaju i doživljavaju širi spektar emocija nego muškarci, ponovo, izuzev ljutnje (Kite, Deaux i Haines 2008).

To nas dovodi do ekspresivnosti, koja bi mogla biti naročito vrednovana osobina u kontekstu posredovanja na znakovnom jeziku. Znakovni jezik se spolja može percipirati kao više feminin, a i sam doživljaj tokom njegove upotrebe može odražavati stereotipne rodne osobine.¹² Nalazi se kako učesnici u istraživanju (osobe koje čuju i odrastale su sa gluvim roditeljima)¹³, govorni jezik opisuju kao formalniji, ograničeniji i čvršći, slično većoj kontrolisanosti u pokretima kod muškaraca. Nasuprot tome, prilikom upotrebe znakovnog jezika se osećaju ekspresivnije, prisnije i opuštenije, sličnije većoj slobodi u telesnom izrazu koja se više pripisuje ženama (Preston 1996). Osim jezika, ponašanje pripadnika kulturne zajednice gluvih osoba se razlikuje od većinske (čujuće) (Lane, Hoffmeister i Bahan 1996). Na primer, izraženija je upotreba mimike i telesnih pokreta u prenošenju emocija (Lane, Hoffmeister i Bahan 1996), a stereotipno očekivanje je da žene pokazuju širi spektar emocija nego muškarci (Kite, Deaux i Haines 2008). Dakle, usled važnosti koju sve navedene odlike imaju za ostvarivanje kvaliteta komunikacije i razumevanja osoba koje su kulturno gluve, mogli bismo pretpostaviti da je facijalna i telesna ekspresivnost kriterijum koji može voditi proceni toga da su devojčice pogodnije za tu ulogu u ovom kontekstu.

¹² Napomena: Autor (Preston 1996) ističe da se odnosi na ponašanje i vrednosti u kontekstu američke kulture.

¹³ Napomena: Uzorak u istraživanju je uključivao 150 osoba, u rasponu od 18 do 79 godina.

Dalje, dete u ulozi posrednika nije nužno samo tumač i prevodilac, već i facilitator interakcije, koji filtrira i usmerava tok komunikacije. U zdravstvenom kontekstu, čujuća deca su ponekad morala da potisnu svoja osećanja i potrebe, kako bi mogla da održavaju i usmeravaju razgovor između zdravstvenih radnika i gluvih roditelja (Gee i dr. 2022). Slično tome, mogu se naći u poziciji da su nevoljno prvi koji primaju poverljive i osetljive informacije (Heffernan i Nixon 2023). U svetlu toga, mogu biti u konfliktnim ulogama, na primer, u ulozi deteta koje je u patnji jer je primilo vest o ozbiljnom zdravstvenom stanju svog roditelja, ali i u ulozi posrednika koji treba da se nosi sa složenom situacijom i zastupa roditelje (Heffernan i Nixon 2023). Dakle, možemo govoriti o potiskivanju sopstvenih emocionalnih doživljaja zarad drugih, gde se društvenoj ulozi žene stereotipno pripisuje veća usmerenost na dobrobit drugih ljudi (Kite, Deaux i Haines 2008). Pritom, deca se kao posrednici mogu naći u kontekstima koji nisu primereni njihovom razvojnom dobu (Erceg 2022; Napier 2021; Preston 1996), što može biti naročito stresan aspekt ove aktivnosti (Morales, Yakushko i Castro 2012; Heffernan i Nixon 2023). U skladu sa svim navedenim, mogli bismo pretpostaviti da češće uključivanje u posredničke aktivnosti može doprinositi i češćem izlaganju situacijama koje su u vezi sa doživljajem nedovoljne kompetentnosti i emocijama anksioznosti, straha, te ponovo, brige za druge.

Dodatno, gluve osobe mogu biti percipirane kao osobe nižeg društvenog statusa, a njihova deca se mogu suočavati sa predrasudama (Hadjikakou i dr. 2009) i stigmom povezanom sa gluvoćom, uključujući osećaj da ih drugi posmatraju sa visine ili sažaljevaju (Heffernan i Nixon 2023). To ulogu posrednika

može smeštati u konteskt podređene i marginalizovane pozicije, te biti u neskladu sa viđenjem muškaraca kao dominantnih (Katz 2008). U skladu sa tim, može postojati implicitno očekivanje da je prikladnije za devojčice da se suočavaju sa takvim situacijama, odnosno da bi mogle biti i sposobnije u nošenju sa opisanim emocijama i doživljajima, ako se u društvu veruje da ona i zaista jesu ženska. To nas dovodi do razmatranja potencijalnih mehanizama kojima i sama deca mogu da doprinesu održavanju stereotipnih rodni uloga u kontekstu jezičkog posredovanja.

2.2 KONCIPIRANJE ULOGE POSREDNIKA I MEHANIZAM ODRŽAVANJA STEREOTIPNIH RODNIH ULOGA

Deca su često svesna načina na koji zajednica posmatra njihovu porodicu (Napier 2021), a rekli bismo da se stupanjem u ulogu posrednika izlažu tome da i sami dele poziciju koja ima niži društveni status. Iskaz jedne učesnice u istraživanju¹⁴ ilustruje kako posebno ovaj aspekt može biti ugrožavajući za dečake, opisujući da brat, iako generalno nije stidljiv, jeste stidljiv po pitanju posredovanja, te izbegava takve aktivnosti (Moroe i De Andrade 2018a).

Sram nas često obaveštava da smo neadekvatni na neki način, što nas može navoditi da se povučemo i sakrijemo, kako ne bismo dodatno nastavili da narušavamo svoj identitet i odnose (Ferguson i Eyre 2000; Tangney, Stuewig i Mashek 2007). Uloga posrednika čujuće dece gluvih roditelja može biti u većem

¹⁴ Napomena: Radi se o istraživanju koje se bavi rodnom i redosledom rođenja u kontekstu jezičkog posredovanja, u okviru porodica sa gluvim roditeljima. Uzorak su činili učesnici koji čuju, starosti od 22 do 40 godina.

neskladu sa rodnom ulogom dečaka, te oni mogu doživeti viši stepen srama kada se nađu u takvoj ulozi. To može da podstiče dečake da aktivnije izbegavaju preuzimanje ove uloge. Dodatno, sam doživljaj i/ili ekspresija emocije srama može doprineti doživljaju da dečak nije dovoljno adekvatan *dečak*, upravo zato što se tako oseća. Tuga, strah i sramota se više vezuju za žene i devojčice (Brody i Hall 2010).

Jedna od pretpostavki koje nudimo je da to može podstaći sram povodom srama i emocija poput tuge i anksioznosti. Dakle, čak i ako pođemo od pretpostavke da dečaci i devojčice mogu podjednako doživljavati emociju srama u ovoj ulozi, dečaci je mogu interpretirati negativnije, u skladu sa normama koje određuju kako dečaci treba da se osećaju ili ne. Pored toga, dečaci mogu doživljavati da imaju zabranu na njegovo ispoljavanje, proisteklom iz društvenih očekivanja i normi koje se vezuju za konvencionalni identitet muškarca (Jansz 2000) i potencijalno iziskivati dodatno ulaganje truda da emocije u situaciji ne budu slobodno izražene. U tom okviru, sakrivanje samokritičnih i nežnih osećanja, može biti strategija očuvanja rodnog identiteta, odnosno trud da se ne prikažu kao slabi i ranjivi (Jansz 2000).

Iako bi se zbog veće usklađenosti rodne uloge devojčice sa ovim aspektom, moglo pretpostaviti da se devojčice osećaju adekvatnije i sposobnije u takvoj ulozi, treba imati u vidu da su i one u ulozi deteta, koje se može naći u situacijama za koje često nemaju dovoljno veština. U tom smislu, nalazi se da devojčice možda mogu da ispunjavaju zahteve odraslih i da učestvuju u zadacima u kojima nisu naročito vešte, zbog propisanih kulturnih uloga, dok dečaci mogu češće da odbijaju kada se ne osećaju podobno (Weisskirch 2005).

2.3 KONCIPIRANJE ULOGE POSREDNIKA I POTENCIJAL ZA TRANSFORMACIJU RODNIH NORMI I OGRANIČENJA

Pored negativnih aspekata, kao rezultat tumačenja i prevođenja u različitim kontekstima, poput banaka i zdravstvenih ustanova, čujuća deca gluvih roditelja mogu steći viši stepen zrelosti, samopouzdanja i nezavisnosti, što ih je u poređenju sa vršnjacima, bolje pripremiло za izazove odraslog doba (Erceg 2022; Gee i dr. 2022; Hadjikakou i dr. 2009; Heffernan i Nixon 2023; Moroe i De Andrade 2018b). Neki od učesnika u takvim istraživanjima ističu i da su, zbog svoje specifične situacije, stekli iskustva koja su im pomogla da bolje razumeju i empatišu sa osobama koje su na neki način marginalizovane (Erceg 2022; Heffernan i Nixon 2023). Ako se izuzme komponenta empatije, ostale karakteristike koje učesnici¹⁵ u istraživanjima navode, su bliže muškim rodnim ulogama, poput samostalnosti, asertivnosti i odgovornosti. Ove osobine mogu predstavljati kanal kroz koji devojčice pomeraju granice svojih rodno očekivanih okvira. Na primer, u latino imigrantskim porodicama, devojčice mogu imati manju nezavisnost, te i niži status od svoje braće (Buriel, Love i De Ment 2006; Love i Buriel 2007). Uloga jezičkog posrednika može devojčicama da pruži priliku da steknu određeni stepen nezavisnosti, autonomije i autoriteta, te tako podignu svoj status, dok su i dalje

¹⁵ Napomena: Odnosi se na učesnike prethodno navedenih istraživanja, u kojima se izveštava o benefitima posredovanja. Istraživanja se bave iskustvima čujuće dece gluvih roditelja i kontekstom jezičkog posredovanja, a uzorci su uključivali osobe uzrasta 24–26 godina (Erceg 2022), 21–30 godina (Hadjikakou i dr. 2009), 17–23 godine (Gee i dr. 2022), 22–54 godine (Heffernan i Nixon 2023) i 21–40 godina (Moroe i De Andrade 2018b).

u okviru tradicionalnih očekivanja (Love i Buriel 2007; Valenzuela 1999). Postoje nalazi i da *otpornost* na sram povodom korišćenja znakovnog jezika, može da se stekne pomoću emocije ponosa¹⁶ (Napier 2021). Posredovanje može doneti doživljaj ponosa jer deca mogu da pomognu svojim roditeljima (Gee i dr. 2022), a to nas navodi da bi veći doživljaj uspešnosti u ovoj ulozi doprinio i većem doživljaju ponosa.

Sa druge strane, iako ovakav vid aktivnosti može doprineti ranijem sazrevanju, izraženija zavisnost roditelja od deteta može se tumačiti i kao dečije preuzimanje uloge, koja nalikuje roditeljskoj (Erceg 2022; Gee i dr. 2022), što se može povezati sa konceptima parentifikacije i adultifikacije. Pojmovi parentifikacije i adultifikacije se odnose na promenu porodične dinamike, gde dete preuzima roditeljsku ili odraslu negujuću ulogu prema braći i sestrama i/ili roditeljima (Bauer 2017). Mogu implicirati kako postoji normativan odnos u porodici, u vidu roditelja koji ima poziciju moći, donosi odluke i ima autoritet, i deteta koje zauzima potčinjeniju poziciju (Orellana 2009). Dakle, pretpostavka iza toga je da postoji jasna granica između sveta odraslih i sveta dece (Crafter i Iqbal 2021), te da ako dete pređe u domen odgovornosti i brige o drugom, na neki način nije tamo gde treba da *bude* (Orellana 2009). Ipak, neki autori smatraju da se detinjstvo može videti kao društveno-istorijski konstrukt, te da je isticanje zavisnosti i nezrelosti deteta nešto što dominira konstrukcijama detinjstva u okvirima

zapadnih vrednosti (García-Sánchez 2018). Shodno tome, nalazi se saglasnost oko toga da će deca koja pripadaju jezičkoj manjini verovatno u nekom trenutku tokom života biti uključena u aktivnosti jezičkog posredovanja (Antonini 2016), te da uloga posrednika nije tako redak slučaj učešća u zajednici (García-Sánchez 2018).

Autorka Napier (2021) objašnjava da se posredovanje može videti kao kooperativna i međuzavisna aktivnost, gde roditelji i deca¹⁷ imaju zajednički cilj i međusobno se podržavaju na tom putu. Prema njoj, cilj ne bi trebalo da bude potpuno ukidanje i zabrana jezičkog posredovanja, već bolje razumevanje takve uloge unutar porodične dinamike, sa oslanjanjem na teorijske okvire koji se baziraju na odgovornosti i kooperaciji. U prilog tome, na srpskom uzorku je odnos sa roditeljima percipiran kao privržen i blizak, i kao nešto visoko vrednovano i u poređenju sa decom roditelja koji čuju, iskazujući zahvalnost roditeljima za stečene benefite (Erceg 2022).

Autorka Garsija-Sánchez (García-Sánchez 2018) vidi jezičko posredovanje dece kao vid brige od strane dece, ali ne nužno disfunkcionalan vid brige. Ona navodi i da bi korišćenje perspektiva koje uvažavaju decu kao društvene aktere u domenu brige, mogle voditi ka novom shvatanju brige, gde može biti viđena kao dinamičan i interaktivan proces, koji uključuje društvene aktere, ali i međusobne relacije, kao i resurse zajednice.

¹⁶ Napomena: Autorka Napier (2021) nalazi ovu temu na osnovu podataka koje prikuplja u okviru polu-strukturisanih intervjua sa tinejdžerima i odraslim posrednicima na znakovnom jeziku (od 13 do 55+ godina) i grupnih intervjua sa gluvim roditeljima i čujućom decom, od 6 do 15 godina.

¹⁷ Autorka Napier (2021) nalazi ovu temu na osnovu podataka koje prikuplja u okviru polu-strukturisanih intervjua sa posrednicima na znakovnom jeziku, u tinejdžerskom i odraslom dobu, od 13 do 55+ godina, i grupnih intervjua sa gluvim roditeljima i čujućom decom, od 6 do 15 godina.

3 DISKUSIJA

Problem ovog rada se ogleda u nedovoljnoj istraženosti rodne perspektive u kontekstu jezičkog posredovanja čujuće dece gluvih roditelja. Glavni cilj je osvetliti kako praksa jezičkog posredovanja čujuće dece gluvih roditelja doprinosi očuvanju i održanju stereotipnih rodni uloga muškarca i žene, te na koji način može biti deo promene takvih normi. Prvo, otvara se pitanje načina na koji se koncipira uloga posrednika, koje značenje joj se pridaje i kako je povezano sa stereotipnom maskulinom i femininom ulogom.

Uloga posrednika čujuće dece gluvih roditelja se često percipira kao tradicionalno ženska i feminina uloga. Ova percepcija obuhvata povezivanje sa brigom, te usmerenost na dobrobit drugih. Takođe, uključuje odlike koje se mogu smatrati prosocijalnim, i doprinositi harmoničnim relacijama u okruženju, ali i deljenje pozicije nižeg društvenog statusa i stigme povezane sa gluvoćom. U tom kontekstu, kratko ćemo se osvrnuti i zašto bi usmerenost na održavanje harmoničnosti bila važna prilikom odabira posrednika.

Jezičko posredovanje dece može biti vidljiva oznaka kulturnih razlika, te može i da pojačava postojeće nejednakosti u društvu i mikroagresije, a deca mogu biti i kanal kroz koji se to komunicira (Crafter i Iqbal 2021). U takvim okolnostima, deca se mogu naći u poziciji da posreduju za svoje roditelje u komunikaciji sa drugom odraslom osobom, koja ima moć, autoritet i od kojih zavise ishodi komunikacije, nekad i veoma važni za održanje kvaliteta života ovih porodica. Ispoljavanje prijatnih emocija, stavljanje svojih potreba po strani i usmerenost na održavanje dobrih međuljudskih odnosa mogu povećati verovatnoću za pozitivan ishod u komunikaciji, te učiniti devojčice boljim

izborom za takvu ulogu. Suprotno tome, mogli bismo pretpostaviti da ako se uloga posrednika percipira više kao pozicija koja uključuje moć i donošenje odluka, ta uloga postaje sve više u neskladu sa predstavom devojčice (Morales, Yakushko i Castro 2012). U skladu sa navedenim, iako se samopozdanje navodi kao bitna karakteristika dece koja se nađu u posredničkoj ulozi, te se češće dovodi u vezu sa stereotipno muškom ulogom (Kite, Deaux i Haines 2008), u specifičnom kontekstu može da proističe i iz (ne) poklapanja rodne i posredničke uloge, u kojoj se devojčice mogu osećati adekvatnije i/ili ih drugi tako percipirati.

Dalje, mogli bismo reći i da se upotreba znakovnog jezika i poistovećivanje sa kulturom gluvih osoba može tumačiti kao odraz femininosti. Korišćenje znakovnog jezika u javnosti može biti i obeležje koje upućuje na niži socijalni status, a to može biti shvaćeno kao znak nemoći i ranjivosti, te podsticati emocije poput srama (Fischer i Manstead 2000). To može biti u suprotnosti sa shvatanjem maskuline uloge (Jansz 2000), a dečaci mogu biti visoko motivisani da izbegnu ove aktivnosti, i zbog doživljaja neadekvatnosti, ali i potencijalnog doživljaja srama usled toga. Ekspresija srama može da ih dovede u rizik od kršenja rodni normi, te posledično do socijalnog odbacivanja (Jansz 2000). Koliko su velike rodne razlike u prihvatljivosti ekspresije srama, mogli bismo sagledati i kroz meta-analizu koja nalazi najveću rodnu razliku upravo u ekspresiji ove emocije (Chaplin i Aldao 2013).

Međutim, to što je emocija srama društveno prihvatljivija kod devojčica, njihovo učestalije pozicioniranje u ulogu posrednika za gluve roditelje, koja se može vezati za stigmatu i marginalizovan položaj, može doprinositi i da je češće doživljavaju, te i pokazuju. Takođe, sram

i krivica mogu biti intrapsihički veoma bolni i mučni (Kaufman 1996; Tangney, Stuewig i Mashek 2007). Samo zato što može biti prihvaćenije da devojčica oseća i izrazi sram, ne čini emociju srama poželjnom od strane pojedinca, te ona i dalje jeste povezana sa neprijatnijim doživljajima. Na kraju, sram se može posmatrati kao afekat inferiornosti (Kaufman, 1996) koji je često povezan sa fenomenološkim doživljajem bespomoćnosti, bezvrednosti i osećajem da osoba postaje manja (Tangney, Stuewig i Mashek 2007).

Prepuštanje takve uloge dominantno ćerkama, sestrama, odnosno devojčicama i ženama, održava se vezivanje ove emocije za žensku rodnu ulogu, ali i na neki način potkrepljuje da to i jeste njihova dužnost, i da su možda takva osećanja i opravdana. U svetlu toga, potencijalno viši doživljaj dužnosti može dovoditi do krivice, ako ne ispune takva očekivanja. Krivica se može svrstati u emocije koje su velikom merom pobuđene samoevaluacijom (Tangney, Stuewig i Mashek 2007), koja može uključivati procenu da je osoba uradila nešto suprotno sopstvenim standardima (Barrett 1995). Kako je krivica emocija koja može motivisati ponašanje kojim se ispravlja ili nadoknađuje ono što je učinjeno pogrešno (reparativno ponašanje) (Barret 1995), možda devojčice svoje dalje uključivanje u posredovanje doživljavaju na taj način, što može doprineti njegovoj učestalosti. Sa tim u vezi su i nalazi koji pokazuju da roditelji koji imaju ćerke mnogo ređe koriste usluge formalne brige (npr. starački dom) jer ćerke na sebe preuzimaju ovu brigu i obaveze (Batur, Vergauwen i Mortelmans 2024).

Na osnovu svega toga, mogli bismo konstruisati kako ovaj aspekt doprinosi održavanju kompleksnog, cirkularnog obrasca koji potvrđuje viđenje žena kao bespomoćnih, ranjivih i manjih u odnosu

na muškarce. Sa druge strane, uloga srama u odvrćanju dečaka od takvih aktivnosti može učiniti da se održava slika muškarca kao nekog ko nema te karakteristike i uskrati ih prilike da praktikuju veštine i doživljaje izvan domena propisane rodne uloge – na primer, učeći da je u redu biti muško i biti ranjiv, te biti onaj koji traži zaštitu.

Na kraju, pitanje potencijala za transformativnu moć ove uloge i prakse jezičkog posredovanja može se sumirati pod značenjem koje pripisujemo značenju uloge posrednika i značenju uloge deteta. Uloga posrednika ima potencijal da doprinese benefitima u vidu sticanja više odgovornosti, odlučnosti i samostalnosti, koje bi se pre mogle smatrati stereotipno muškim (Kite, Deaux i Haines 2008). Pružanje podrške deci u ovoj ulozi može doprineti isticanju njenih koristi i umanjenju negativnih posledica (npr. ograničavanjem ili adekvatnom pripremom za situacije koje nisu primerene dečijem uzrastu, može se umanjiti doživljaj nekompetentnosti, anksioznosti i stresa). Ovako oblikovana uloga može devojčicama pružiti priliku da praktikuju ponašanja koja odstupaju od rodnihi normi (npr. odlučnost i samostalnost), ali i da, u određenoj meri, ostanu u okvirima tradicionalno propisane rodne uloge (npr. vid brige o drugima).

Kada je reč o značenju uloge deteta, mogli bismo reći da ako se deca ne vide samo kao pasivni objekti socijalizacije, već i kao aktivni agenti, onda možemo uvažiti doprinos koji imaju u ulozi posrednika, koji je evidentan. Oni mogu biti aktivni činioци u prevazilaženju teškoća koje manjinska zajednica gluhih osoba može imati, i možemo ih razumeti kao društvene aktere (videti García-Sánchez 2018; Orellana 2009). U skladu sa tim, možemo se usmeriti na to da praksu posredovanja dece konstruišemo tako

da deca i roditelji razvijaju međuzavisan odnos. Pri tome, i dalje mogu doprinositi različito, ali balansirano, u skladu sa sopstvenim potrebama i kapacitetima, a sve to usmereno ka zajedničkom cilju (Orellana 2009). Na taj način, uloga jezičkog posrednika ima potencijal da bude shvaćena, ne samo kao oblik društvenog učešća, već i kao sredstvo njegove transformacije (Orellana 2009). Kada je povežemo sa svim prethodno opisanim, otvara se prostor za snažno preispitivanje i redefinisane rodne granice kroz spajanje domena koji se stereotipno vezuju za maskulinitet, poput aktivnosti, samostalnosti, instrumentalnosti i asertivnosti, sa onima koji se tradicionalno pripisuju femininosti, poput usmerenosti ka zajednici, empatiji i brizi.

4 ZAKLJUČAK

U ovom radu, vodili smo se analizom dostupne literature o iskustvima i jezičkom posredovanju čujuće dece gluvih roditelja, sa posebnim osvrtom na rodnu perspektivu. Vođeni istraživačkim pitanjima, sumiramo zaključke u daljem tekstu.

4.1 ZNAČENJE ULOGE JEZIČKOG POSREDNIKA ČJUĆE DECE GLUVIH RODITELJA I ULOGA DEVOJČICE

Uloga posrednika čujuće dece gluvih roditelja se može videti kao više feminina, i često se percipira kao usmerena na brigu, negu i očuvanje harmonije. Tip osobina koji se tumači kao poželjan kod posrednika, poput topline, prosocijalnosti i ekspresivnosti, češće se pripisuju ženama i devojkama. Znakovni jezik, zbog svoje izražajnosti, dodatno može doprineti percepciji ove uloge kao više feminine u kontekstu posredovanja za gluve roditelje. Pored toga, češće suočavanje sa stigmom povezanom sa

gluvoćom, može ulogu posrednika učiniti niže vrednovanom, što je u neskladu sa stereotipnom muškom pozicijom moći, i bliže femininim odlikama.

4.2 ULOGA POSREDNIKA ČJUĆE DECE GLUVIH RODITELJA I ODRŽAVANJE STEREOTIPNIH RODNIH ULOGA

Kako može postojati veći nesklad između rodne uloge dečaka i uloge posrednika u ovom kontekstu, dečaci se mogu osećati neadekvatnije u ovoj ulozi, te doživljavati sram povodom toga. Doživljaj srama kod dečaka može podstaći i sram povodom srama, i viši trud da se on sakrije, te ih dodatno udaljavati od ovih aktivnosti. Sa druge strane, devojčice mogu potencijalno doživljavati i veću spremnost, te i dužnost, da budu u ovoj ulozi. Češćim nalaženjem devojčica u ovoj ulozi, mogu se dodatno učvrstiti viđenja koja ih vezuju za podređeni položaj i osećanja anksioznosti, srama, krivice i brige, ali i onih koji sprovode akt brige. Sa druge strane, dečake mogu lišavati prilika da praktikuju aktivnosti koje nisu u skladu sa rodno propisanim normama.

4.3 JEZIČKO POSREDOVANJE ČJUĆE DECE GLUVIH RODITELJA, PREISPITIVANJE I TRANSFORMACIJA STEREOTIPNIH RODNIH ULOGA I NORMI

Jezičko posredovanje čujuće dece gluvih roditelja ima potencijal da doprinese promeni konvencionalnih rodne norme i ograničenja, posebno ako se prepozna značaj te uloge i adresiraju problemi stigmatizacije. Kada se ova deca posmatraju kao aktivni društveni akteri, kojima to pravo nije uskraćeno, već im se pruži odgovarajuća podrška, posredovanje može doprineti razvoju pozitivnih

osobina. Te pozitivne osobine uključuju samostalnost, odlučnost, odgovornost i ponos, koje su često povezane sa tradicionalno maskulinim osobinama.

Iako je izvesno da će se, usled ukorenjenih rodni obrazaca, devojčice i dalje verovatno češće nalaziti u ovoj ulozi, upravo njihovo prisustvo može doprineti širenju granica o tome kome se ovakve osobine pripisuju¹⁸. Istovremeno, jača-

njem podrške i podsticanjem pozitivnih aspekata uloge, otvara se prostor da se i dečaci lakše uključuju u ove aktivnosti.

Na kraju, važno je naglasiti da isticanje benefita koji se povezuju sa maskulinim karakteristikama, ne znači potiskivanje komponente brige, koja se tradicionalno vidi kao feminina. Naprotiv, zadržavanjem posredovanja unutar domena brige, ali uz njegovo priznanje kao značajne društvene uloge, otvara se mogućnost afirmacije brige kao ravnopravnog i vrednog oblika rada.

¹⁸ Napomena: Misli se na prethodno opisane benefite, koji se više vezuju za maskuline osobine.

ZAHVALNICA

Zahvalnost se upućuje svima koji su svojim sugestijama i podrškom doprineli izradi rada, uključujući kolege, uredništvo i recenzente.

LITERATURA

- Antonini, R. (2010). The study of child language brokering: Past, current and emerging research. *mediAzioni*, 10. <http://mediazioni.sitlec.unibo.it>
- Antonini, R. (2015a). Non-professional interpreting. In F. Pöchhacker (Ed.), *Routledge encyclopedia of interpreting studies* (pp. 277–279). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315678467>
- Antonini, R. (2015b). Child language brokering. In F. Pöchhacker (Ed.), *Routledge encyclopedia of interpreting studies* (pp. 48–49). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315678467>
- Antonini, R. (2016). Caught in the middle: child language brokering as a form of unrecognised language service. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 37(7), 710–725. <https://doi.org/10.1080/01434632.2015.1127931>
- Barrett, K. C. (1995). A functionalist approach to shame and guilt. In J. P. Tangney & K. W. Fischer (Eds.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* (pp. 25–63). Guilford Press. https://www.researchgate.net/publication/232594434_A_functionalist_approach_to_shame_and_guilt
- Batur, Z. Z., Vergauwen, J., & Mortelmans, D. (2024). The effects of adult children's gender composition on the care type and care network of ageing parents. *Ageing and Society*, 44(1), 17–42. <https://doi.org/10.1017/S0144686X21001999>
- Bauer, E. (2017). Language brokering: Mediated manipulations, and the agency of the interpreter/translator. In R. Antonini, L. Cirillo, L. Rossato, & I. Torresi (Eds.), *Non-professional interpreting and translation* (pp. 359–380). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/btl.129.18bau>
- Bishop, M., & Hicks, S. (2005). Orange Eyes: Bimodal Bilingualism in Hearing Adults from Deaf Families. *Sign Language Studies*, 5(2), 188–230. <https://doi.org/10.1353/sls.2005.0001>
- Brody, L. R., & Hall, J. A. (2010). Gender, emotion, and socialization. In J. C. Chrisler & D. R. McCreary (Eds.), *Handbook of gender research in psychology*, Vol. 1. Gender research in general and experimental psychology (pp. 429–454). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1465-1_21
- Buriel, R., Love, J. A., & De Ment, T. L. (2006). The Relation of Language Brokering to Depression and Parent-Child Bonding Among Latino Adolescents. In M. H. Bornstein & L. R. Cote (Eds.), *Acculturation and parent-child relationships: Measurement and development* (pp. 249–270). Lawrence Erlbaum Associates Publishers. <https://doi.org/10.4324/9780415963589>
- Buriel, R., Perez, W., De Ment, T. L., Chavez, D. V., & Moran, V. R. (1998). The relationship of language brokering to academic performance, biculturalism, and self-efficacy among Latino adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 20(3), 283–297. <https://doi.org/10.1177/07399863980203001>
- Chaplin, T. M., & Aldao, A. (2013). Gender differences in emotion expression in children: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 139(4), 735–765. <https://doi.org/10.1037/a0030737>
- Chaplin, T. M., Cole, P. M., & Zahn-Waxler, C. (2005). Parental Socialization of Emotion Expression: Gender Differences and Relations to Child Adjustment. *Emotion* 5(1), 80–88. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.5.1.80>
- Crafter, S., & Iqbal, H. (2021). Child language brokering as a family care practice: Reframing the 'parentified child' debate. *Children & Society*, 36(3), 400–414. <https://doi.org/10.1111/chso.12485>
- Đimić, N., Polovina, V., & Kašić, Z. (2009). O srpskom znakovnom jeziku [in Serbian Sign Language]. *Beogradska defektološka škola*, 1, 1–28.

- Dodgers, S., Cordoba, S. & Coe, J. (2023). Examining the Role of Childhood Experiences in Gender Identity and Expression: An Interpretative Phenomenological Analysis Using Social Learning Theory. *Gender Issues*, 40, 255–274. <https://doi.org/10.1007/s12147-023-09314-4>
- Erceg, D. (2022). *Efekti gluvoće roditelja na razvoj dece: Kvalitativno istraživanje iskustava mladih odraslih osoba iz porodica sa roditeljima oštećenog sluha* (Neobjavljeni master rad). Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Novi Sad.
- Ferguson, T. J., & Eyre, H. L. (2000). Engendering gender differences in shame and guilt: Stereotypes, socialization, and situational pressures. In A. H. Fischer (Ed.), *Gender and emotion: Social psychological perspectives* (pp. 254–276). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511628191.013>
- Fischer, A. H., & Manstead, A. S. R. (2000). The relation between gender and emotion in different cultures. In A. H. Fischer (Ed.), *Gender and emotion: Social psychological perspectives* (pp. 71–94). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511628191.005>
- García-Sánchez, I. M. (2018). Children as interactional brokers of care. *Annual Review of Anthropology*, 47(1), 167–184. <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-102317-050050>
- Gee, A., Wright, B., Napier, J., Ackroyd, V., Phillips, H., & Hayes, R. (2022). Language brokering between deaf signing parents and healthcare professionals. *Communication & Medicine*, 18(2), 136–152. <https://doi.org/10.1558/cam.20385>
- Glickman, N. S., & Hall, W. C. (2018). Introduction: Culture and disability. In N. S. Glickman & W. C. Hall (Eds.), *Language deprivation and deaf mental health* (1st ed., pp. 1–23). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315166728>
- Glickman, N.S., & Gulati, S. (Eds.). (2003). *Mental Health Care of Deaf People: A Culturally Affirmative Approach* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781410607577>
- Grujić, N. (2017). COMMUNICATION AND IDENTITIES OF DEAF. *Communication and Media*, 12(39), 99–122. <https://doi.org/10.5937/comman12-13369>
- Hadjidakou, K., Christodoulou, D., Hadjidemetri, E., Konidari, M., & Nicolaou, N. (2009). The experiences of Cypriot hearing adults with deaf parents in family, school, and society. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 14(4), 486–502. <https://doi.org/10.1093/deafed/enp011>
- Hall, N., & Guéry, F. (2010). Child language brokering: Some considerations. *MediAzioni: Rivista Online di Studi Interdisciplinari su Lingue e Culture*, 10(Special Issue), 24–46. Retrieved August, 2025, from <https://e-space.mmu.ac.uk/621707/>
- Heffernan, G., & Nixon, E. (2023). Experiences of hearing children of deaf parents in Ireland. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 28(4), 399–407. <https://doi.org/10.1093/deafed/enad018>
- Jansz, J. (2000). Masculine identity and restrictive emotionality. In A. H. Fischer (Ed.), *Gender and emotion: Social psychological perspectives* (pp. 166–186). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511628191.009>
- Katz, P. A. (2008). Theories of female personality. In F. L. Denmark & M. A. Paludi (Eds.), *Psychology of women: A handbook of issues and theories* (2nd ed., pp. 303–331). Praeger Publishers/Greenwood Publishing Group. <https://psycnet.apa.org/record/2008-00157-010>
- Kaufman, G. (1996). *The psychology of shame: Theory and treatment of shame-based syndromes* (2nd ed.). Springer Publishing Co. <https://psycnet.apa.org/record/1996-98013-000>
- Kite, M. E., Deaux, K., & Haines, E. L. (2008). Gender stereotypes. In F. L. Denmark & M. A. Paludi (Eds.), *Psychology of women: A handbook of issues and theories* (2nd ed., pp. 205–236). Praeger Publishers/Greenwood Publishing Group. <https://psycnet.apa.org/record/2008-00157-007>

- Klimentová, E., Dočekal, V., & Hynková, K. (2017). Hearing children of deaf parents – a new social work client group? *European Journal of Social Work*, 20(6), 846–857. <https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1320527>
- Ladd, P. (2003). *Understanding Deaf culture: In search of Deafhood*. Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781853595479>
- LaFrance, M., & Ickes, W. (1981). Posture mirroring and interactional involvement: Sex and sex typing effects. *Journal of Nonverbal Behavior*, 5, 139–154. <http://dx.doi.org/10.1007/BF00986131>
- LaFrance, M., Hecht, M. A., & Paluck, E. L. (2003). The contingent smile: A meta-analysis of sex differences in smiling. *Psychological Bulletin*, 129(2), 305–334. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.2.305>
- Lane, H., Hoffmeister, R., & Bahan, B. (1996). *A journey into the Deaf-world*. DawnSignPress. https://archive.org/search.php?query=external-identifier%3A%22urn%3Aalcp%3Ajourneyinto%3Adeafw00lane_0%3Aepub%3Aeb00d044-822c-4876-8331-93d00d6c739e%22
- Leigh, I.W., Andrews, J.F., Miller, C.A., & Wolsey, J.-L.A. (2022). *Deaf People and Society: Psychological, Sociological, and Educational Perspectives* (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003183686>
- Lindsay, M. S. (2016). *Deaf interpreters in Europe*. Danish Deaf Association. <https://ddl.dk/wp-content/uploads/Deaf-interpreters-in-Europe-2016.pdf>
- Love, J. A., & Buriel, R. (2007). Language brokering, autonomy, parent-child bonding, biculturalism, and depression: A study of Mexican American adolescents from immigrant families. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 29(4), 472–491. <https://doi.org/10.1177/0739986307307229>
- Mand, C., Duncan, R. E., Gillam, L., Collins, V., & Delatycki, M. B. (2009). Genetic selection for deafness: the views of hearing children of deaf adults. *Journal of Medical Ethics*, 35(12), 722–728. <https://doi.org/10.1136/jme.2009.030429>
- Mitchell, R. E. (2017). Demographics for deaf education. In S. W. Cawthon & C. L. Garberoglio (Eds.), *Research in deaf education: Contexts, challenges, and considerations* (pp. 93–119). Oxford University Press. <https://psycnet.apa.org/record/2017-30761-005>
- Morales, A., & Hanson, W. E. (2005). Language Brokering: An Integrative Review of the literature. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 27(4), 471–503. <https://doi.org/10.1177/0739986305281333>
- Morales, A., Yakushko, O. F., & Castro, A. J. (2012). Language brokering among Mexican-immigrant families in the midwest: A multiple case study. *The Counseling Psychologist*, 40(4), 520–553. <https://doi.org/10.1177/0011000011417312>
- Moroe, N. F., & De Andrade, V. (2018a). Hearing children of Deaf parents: Gender and birth order in the delegation of the interpreter role in culturally Deaf families. *African Journal of Disability*, 7, Article 365. <https://doi.org/10.4102/ajod.v7i0.365>
- Moroe, N., & De Andrade, V. (2018b). “We were our parents’ ears and mouths.” Reflecting on the language-brokering experiences of hearing children born to Deaf-parents. *South African Journal of Child Health*, 12(2b), 75. <https://www.scielo.org.za/pdf/sajch/v12nspe/15.pdf>
- Napier, J. (2017). Not just child’s play: Exploring bilingualism and language brokering as a precursor to the development of expertise as a professional sign language interpreter. In R. Antonini, L. Cirillo, L. Rossato, & I. Torresi (Eds.), *Non-professional interpreting and translation: State of the art and future of an emerging field of research* (pp. 381–409). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/btl.129.19nap>
- Napier, J. (2021). *Sign language brokering in Deaf-hearing families*. Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-67140-2>

- Napier, J., & Leeson, L. (2015). *Signed language interpreting*. In F. Pöschhacker (Ed.), *Routledge encyclopedia of interpreting studies* (pp. 376–382). Routledge.
- Orellana, M. F. (2009). *Translating Childhoods: Immigrant Youth, Language, and Culture*. Rutgers University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt5hj1hn>
- Pacheco, E. (2024). Sign language brokering and heritage language maintenance among hearing children of deaf migrant parents (Master's thesis, Macquarie University). Department of Linguistics. Faculty of Medicine, Health and Human Sciences, Macquarie University, Australia. <https://doi.org/10.25949/28259285.v1>
- Padden, C. (2000) Simultaneous interpreting across modalities. *Interpreting* 5 (2), 169–185. <https://doi.org/10.1075/intp.5.2.07pad>
- Preston, P. (1996). Chameleon voices: Interpreting for deaf parents. *Social Science & Medicine*, 42(12), 1681–1690. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(95\)00299-5](https://doi.org/10.1016/0277-9536(95)00299-5)
- Raicevic Bajic, D., Nikolic, G., Gordic, M., Mouvet, K. & Van Herreweghe, M., (2021). Language attitudes towards Serbian Sign Language and experiences with deaf education in Serbia. *DiGeSt: Journal of Diversity and Gender Studies*, 8(1), 75–90. <https://doi.org/10.21825/digest.v8i1.15646>
- Raičević Bajić, D., & Nikolić, G. (2022). Are we reaching a turning point in Serbia with respect to Serbian Sign Language in deaf education? *Hrvatska Revija Za Rehabilitacijska Istraživanja*, 58 (Special Issue), 267–278. <https://doi.org/10.31299/hrri.58.si.14>
- Romero-Moreno, A., & Vargas-Urpí, M. (2021). The gift of language: An anthropological approach to child language brokering in Barcelona. *Children & Society*, 36(3), 415–431. <https://doi.org/10.1111/chso.12530>
- Singleton, J. L., & Tittle, M. D. (2000). Deaf parents and their hearing children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 5(3), 221–236. <https://doi.org/10.1093/deafed/5.3.221>
- Šešum, M., & Šestić, M. (2025). Special features of bimodal bilingual communication. *Specijalna Edukacija I Rehabilitacija* 24(1), 129–142. <https://doi.org/10.5937/specedreh24-52379>
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral Emotions and Moral Behavior. *Annual Review of Psychology*, 58, 345–372. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.56.091103.070145>
- Valdés, G., Chávez, C., & Angelelli, C. V. (2003). A performance team: young interpreters and their parents. In G. Valdes (Ed.), *Expanding Definitions of Giftedness: The Case of Young Interpreters from Immigrant Communities* (pp. 63–98). Lawrence Earlbaum Associates, Inc.. <https://doi.org/10.4324/9781410607249>
- Valenzuela, A. (1999). Gender Roles and Settlement Activities Among Children and Their Immigrant Families. *American Behavioral Scientist* 42(4), 720–742. <https://doi.org/10.1177/002764299042004009>
- Weisskirch, R. S. (2005). The Relationship of Language Brokering to Ethnic Identity for Latino Early Adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 27(3), 286–299. <https://doi.org/10.1177/0739986305277931>
- Weisskirch, R. S. (2007). Feelings About Language Brokering and Family Relations Among Mexican American Early Adolescents. *The Journal of Early Adolescence* 27(4), 545–561. <https://doi.org/10.1177/0272431607302935>
- Wood, W. & Eagly, A. H. (2012). Chapter two – Biosocial construction of sex differences and similarities in behavior. In J. M. Olson & M. P. Zanna (Eds.), *Advances in experimental social psychology* 46, 55–123. London: Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-394281-4.00002-7>
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, 128(5), 699–727. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.5.699>

Izjava o dostupnosti podataka

Podaci su dostupni na zahtev od autorki.

Doprinosi koautora

Anja Žujović: konceptualizacija, istraživanje, pisanje-originalni nacrt, pisanje-revizija i uređivanje;

Katarina Mašić: konceptualizacija, pisanje-originalni nacrt, pisanje-revizija i uređivanje;

Dajana Erceg: pisanje-originalni nacrt; validacija.

How to cite: Žujović, A., Mašić, K., & Erceg D. (2025). Hearing children of deaf parents and the brokering role: reflection on gender roles. *Stanovništvo*. <https://doi.org/10.59954/stnv.702>

<https://doi.org/10.59954/stnv.702>